

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

De S. Tullia Virgine Manuascae In Provincia Galliae Sylloge Historico-Critica.
Sanctae in quibusdam Martyrologiis annuntatio et Ecclesiasticus cultus:
gesta ejus desumenda ex Actis S. Consortiae. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

altari fuit depositum,

Ravennæ, aut prope hanc civitatem, sive in oppido Classensi, sive alibi, exstitisse ædem, S. Proculo Ravennatum antistiti sacram, nusquam compertio. Adhæc S. Marcellinum, Aderitum, Probum, Proculum aliosque omnes, qui e S. Proculi ecclesia translati, verbis recitatis narrantur, in Classensi S. Probi ecclesia inventos, indeque Ravennam ad metropolitanam ecclesiam translatos, dilucide secundum jam dicta docet anonymus Translationis scriptor supra laudatus, anonymo Vitæ S. Proculi scriptore multo antiquior; illi autem etiam adstipulatur Agnellus, utpote qui eosdem omnes Sanctos, si unum Proculum, de quo se dubitare ait, exceperis, in Classensi S. Probi ecclesia fuisse sepultos, affirmet, uti in singulorum apud ipsum elogis est videre. Non dubito itaque, quin in anonymi textu proxime recitato S. Proculi pro S. Probi ecclesia perperam scribatur, sive interim id vitii ipsimet auctori, sive potius librariis adscribendum sit. Verum, ut ut id ita sit, recte equidem hic in illo tradit, S. Marcellinum aliosque, quos memorat, ætate sua fuisse servatos sub metropolitana ecclesiæ altari, quod Arca Sanctorum nominaretur, quodque non ambigo, sacræ illius ædis altare summum seu princeps fuisse, sub quo hodieque SS. Marcellini, aliorumque septem, quos hic plus semel nominavimus, sanctorum episcoporum corpora honorifice asseruari, testis est Hieronymus Fabri in Opere supra pluries citato.

ipseque Sanctus ritus duplicis Officio quotannis colitur.

40 Atque hæc quidem, quod hic jam dicendum, una est cultus species, qui Sancto Ravennæ hodie defertur; alteram nunc etiam, eamque præcipuam, accipito. Hieronymus Fabri, seu, ut pariter scriptum invenio, de Fabris aut etiam Fabris, qui supra non semel citatum de Ravennatibus Antiquitatibus librum contexit, ex archiepiscopi

et capituli Ravennatis mandato Propria etiam de singulis Sanctis, quos metropolitana Ravennensis ecclesia colit, Officia composuit, quæ a sacra Rituum congregatione approbata typisque excusa ad Majores nostros ipsemet, uti tom. II Martii pag. 426 notatur, dono misit. Officium porro ea inter de Sancto nostro quotannis ad quintam Octobris diem sub ritu duplici recitandum occurrit; hoc autem in Rubrica, quam præfert, desumendum totum præscribitur ex Communi confessoris pontificis præter Lectionem quartam, integram sere e supra recitato, quo Sanctum Rubeus exornat, elogio depromptam, uti liquet ex illius cum hoc collatione, quam ut quisque facere possit, lectionem etiam describendo Commentarium hunc claudio. His verbis concipitur: Marcellinus, Deo per columbam cælitus indicante, Agapito Ravennatum antistiti in episcopatu successit, qui eximia adeo sanctitate atque innocentia floruit, ut homines a maleficio detererent, et ad leges divinas servandas suo potissimum exemplo inflammaret. Sæpius etiam dæmonum furorem, tanta in eo fuit magnitudo ac præstantia benignitatis divinæ, nullo labore compressit. Quinquaginta prope annos Ravennati ecclesiæ sanctissime præfuit, et tandem in magna rerum perturbatione, et Ecclesiæ persecutione anno Salutis ducentesimo octuagesimo secundo, in Nonas Octob. (diem Sancti emortualem ignoravit Agnellus: qui ergo eum scire potuit Fabris seu potius Rubeus?) obdormivit in Domino; cumque extremum spiritum duceret, ejus corpus cælestium unguentorum odore fragravit. Quod in divi Probi juxta classem basilica tumulatum, et inde ad metropolitanam ædem translatum, ibidem sub ara maxima honorifice conditum fuit.

AUCTORE C. R.

DE S. TULLIA VIRGINE

MANUSCÆ IN PROVINCIA GALLIÆ

SYLLOGE HISTORICO-CRITICA.

J. G.

C Sanctæ in quibusdam Martyrologiis annuntiatio et Ecclesiasticus cultus: gesta ejus desumenda ex Actis S. Consortiæ. Quatenus hæc genuina sint? An Tullia S. Eucherii vulgo Magni filia fuerit? Quandonam circiter obierit?

FORTE INTER ANNUM CCCLXXXV ET CCCLXXXIII. S. Tullia, ab Adone et recentioribus martyrologis celebrata,

Tulliam virginem, quibusdam Juliam perperam dictam, S. Consortiæ, ejus Acta Henschenius et Papebrochius die xxii Junii illustrarunt, germanam sororem, ex omnibus, quos inveni, martyrologis, solus Castellanus seorsum a parentibus Eucherio et Galla hoc die Manuscæ in Provincia Galliæ annuntiat, eamque vel ad Superos migrasse, aut saltem hoc die illic coli innuit pag. 983 in Additionibus et Correctionibus Martyrologii sui universalis. Hunc sanctæ Virginis notalem cultusque diem, unde eruerit diligens ille Sanctorum, præsertim Galliæ, investigator, ipso tacente, incompertum mihi est. Temere tamen id fecisse, non facile crediderim. Quare et de ea hoc

die, cum opportunior se non offerat locus, agere statui. Itaque a sanctitate ejus et cultu Ecclesiastico initium duco. Tulliam jam pridem sanctarum Virginum choro adnumeratam in Galliis fuisse, tum ex coævo scriptore anonymo, infra memorando, tum ex Martyrologio S. Adonis manifeste evincitur. Et hic quidem occasione S. Eucherii. Lugdunensis episcopi, quem die xvi Novembris annuntiat, ita de illa ejusque sorore Consortia loquitur: Duæ ipsorum (Eucherii et Galliæ) filia, quarum una CONSORTIA, altera TULLIA vocabatur, virginitatis gratia et signorum gloria claruerunt. Adoni consonant parique occasione ad eundem diem xvi Novembris Tulliam inter sanctas Virgines accensent Florarium nostrum Ms., Bruxellensis codex Usuardinus, uti

et

AUCTORE
J. G.

et Grevenus, quos videre est in Sollerii Usuardo illustrato. Adstipulantur ex recentioribus Ferrarius in Catalogo Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, Lahierus in Menologio Virgini, Saussayus in Mrl. Gallicano, Arturus a Monasterio in Gynæceo et Simon de Peyronet in Catalogo Sanctorum, quos omnes Castellanus in asserenda Tulliae sanctitate habere duces potuit et procul dubio eatenus secutus est, hoc solo capite ab iis discrepans, quod eam seorsum a parentibus Manuascæ hoc die annuntiet.

Manuascæ, cujus notitia datur, a Castellano hoc die annuntiat,

2 Singulorum verba hic describere, supervacaneum ratus, solius Castellani annuntiationem pro ceteris huc transfero. Ita habet pag. 983 in Additionibus et Correctionibus sui Martyrologii Universalis: v Octobris Manuascæ in Provincia S. Tulliae virginis, sororis S. Consortiae, cujus corpus honoratur prope idem oppidum in ecclesia ei dicata. Est autem Manuascæ, prout Joannes Columbus, patria Manuascensis, in Virgine Romigeriana pag. 63 scribit, urbs Provinciae non procul Druentia fluvio (Gallicae la Durance) sedes olim hyberna comitum, ab Rhodano per Aptam Juliam et Sistaricum civitates ad Vapincenses et Ebredunenses, quos ditione tenebant, latissime dominantium: sexto lapide ab Folcalquerio eorumdem principum aëstiva domo fonteque gentilitii nominis. Eodem teste pag. 64, habet Manuascæ, Gallicae Manosque dicta, parvitas duas, quarum altera a Salvatore, altera a Deipara nomen gerit. Hanc monachi S. Victoris Massiliensis a multis sæculis curarunt, vel certe ante annum Christi 1114 tenuere, cum Paschalis PP. II in Bulla Pontificia, quæ tomo I Galliae Christianæ auctæ inter Instrumenta ecclesiae Massiliensis pag. 115 et seq. exstat, diserte inter possessiones monasterio S. Victoris Massiliensis attributas et a se confirmatas, recenseat Cellam S. Mariae de Manuascæ, in qua, ut tradit laudatus scriptor pag. 66, corpus S. Tulliae jam pridem sepultum, jubentibus Petro abbate et Sanvictorino cœnobitarum collegio diu disquisitum, tandem inventum est. Verum contigeritne id sub Petro I, Sanvictorino abbate, qui, teste Gallia Christiana aucta tom. I, col. 683, anno Christi 1048 floruit; an contra sacri corporis inventio Petro abbati hujus nominis II, qui anno 1130 Sanvictorinis præfuit, adscribi debeat, non satis dilucide exponit Columbus; nec ex eo aut aliunde quidquam certi habeo, ut tempus illud definiam, quo tum in Santullianam Manuascæ suburbanam ecclesiam, tum ad alias partes sanctæ Virginis reliquiæ delatæ fuerint ejusque cultus Ecclesiasticus ibidem inchoatus.

coliturque variis locis, ubi reliquiæ ejus asseruntur.

3 Ut hæc se habeant, certe S. Tullia non tantum in agro Santulliano, Manuascæ vicino, sed et Cucurone, sex fere leucis horariis a Manuascæ dissito loco, non vulgari pietate coli solita est. Testatus hoc jam pridem fuerat Boucheus tom. I Chorographiæ et Historiæ chronologiæ Provinciae pag. 594, cui etiam ex parte consentiebat Arturus a Monasterio in Gynæceo pag. 456. At, cum viderem, hunc non undequaque ceteris scriptoribus consona tradidisse, veritatis inquirendæ studio adductus, Avenionem per litteras confugi, unde pro sua humanitate et eruditione amplissimus dominus de Brantes, ecclesiae Avenionensis thesaurarius et pœnitentiarius, tale responsum submisit, quod omne mihi in subjecta materie dubium sustulit. Ex hoc igitur pro certo assero, S. Tulliae festum etiam die XXI Maii tum Cucurone, tum in Santulliano pago religiose coli,

nullum tamen Sanctæ proprium Officium Ecclesiasticum aut Legendam eastare, unamque dumtaxat Antiphonam ad hymnum Magnificat ei esse propriam, his conceptam verbis: Dixit beata Tullia matri suæ: Cur me velut amissam luges, quam Dominus in consortium sacrarum virginum introduxit. Quod vero ad S. Tulliae corpus attinet, quod laudatus Arturus in oppido de suo nomine SANGTA TULLIA nuncupato asserari; Gisscius vero, Anicii seu Podii in Velanuis religiose conditum esse, asseveravit; ita ex ejusdem laudatissimi D. de Brantes testimonio statuendum est, ut neutro in loco integrum S. Tulliae corpus existat; quandoquidem, ipso teste, unum dumtaxat os brachii ejusdem Virginis in Santulliana ecclesia; illius vero caput Cucurone asseretur: ut proinde solæ reliquæ sacri corporis partes Anicii esse possint. Nunc ab assera Tulliae sanctitate ejusque Ecclesiastica veneratione ad ejus gesta, ut res sinit, illustranda progredior.

4 Exstant hæc in Opusculo quodam, quod Petrus Chiffletius, S. J. presbyter eruditus, in suo Paulino illustrato, anno Christi 1662 publici juris fecit, eruderatum, ut ipse pag. 69 tum temporis scripsit, ex codice Ms. S. Augendi Jurensis, qui ab annis fere nongentis descriptus videtur et est bonæ notæ;... cui (codici Ms.) congruunt tres alii codices Lugdunenses et unus Gigniacensis. Illud autem Opusculum ita ibidem inscribitur: Conversio sancti Eucherii episcopi et Gallæ uxoris ejus: et Vita duarum filiarum Tulliae atque Consortiæ virginum: quæ tituli verba cur Mabillonius Sæc. I Bened. pag. 248 susdeque verterit, in eoque titulo, expuncta S. Tulliae Vita, solius S. Consortiæ Vitam et B. Eucherii et Gallæ conversionem retinendam censuerit, non ita facile divinaverit, cum Opusculum illud, etiam ut ab illo editum est, æque S. Tulliae ac S. Consortiæ gesta referat, nec in hoc quidquam eorum, quæ ad Tulliam attinent, Mabillonius expunxerit. Porro, quis Opusculi illius auctor sit, inexploratum hactenus est; cœterum tamen illum esse, ostendunt hæc, quæ toto num. XI verba leguntur: Et quoniam longum est narrare omnia, quæ per servos suos Eucherium et Gallam et filiam eorum Tulliam Dominus mirabiliter operatus est; pauca de gestis B. Consortiæ referam, quæ a sanctis fratribus Uranio presbytero et Celso subdiacono, qui eum, dum adviveret, adhaeserunt, nec non et Aureliano presbytero, qui usque nunc ad sepulcrum ejus Deo servit, referentibus audiui; atque adeo scriptor ille anonymus eam meretur fidem, quæ tribui illis auctoribus solet, qui ea, quæ referunt, ex testibus oculatis hauserunt.

5 Nihilominus tamen recentiores critici quidam, itaque admodum eruditi, Acta illa, ut sunt a Chiffletio, Mabillonio, ac Papebrochio vulgata, vel arrodunt, vel plane repudiant. Et est sane, ut verum fatear, cur partim interpolata aut imperita manu transcripta credamus. Si enim ea, quæ de suscepto a S. Consortia ad Chlotarium I Francorum regem itinere, deque istius cum Hecca viro nobili ineundis ex Sigeberti regis concessu nuptiis illic traduntur, pro veris aut genuinis quisquam admiserit, admittere et is contra ipsius anonymi et S. Adonis testimonium debet, SS. Consortiam et Tulliam a S. Eucherio Lugdunensi ante aditum episcopatum ex Galla matre procreatas non fuisse; cum fieri nequeat, ut illius, sub annum 450, uti Tillemontius tom. XV Monumentorum Nota 1 in S. Eucherium ostendit, e vivis sublata

D

Gesta ejus exstant in antiquis S. Consortiæ Actis.

E

qua, ut vulgata sunt, non possunt undequaque

F

qua, ut vulgata sunt, non possunt undequaque

A filia S. Consortia sub Sigeberto, Francorum rege, seu post annum 561 speciosa inprimis puella et adhuc nubilis fuerit, qualem tamen num. 15 Acta illa eam depingunt. Hinc varii, qui Opusculum illud undequaque genuinum esse, contendere videntur, SS. Consortia et Tullia parentem adstruunt Eucherium illum episcopum, qui quatuor conciliis sub S. Caesario Arelatensi habitis absque ullius sedis nomine anno 524 et sequentibus subscripsit, cui, ut ipsis placet non secus ac priori Eucherio, Galla uxor, proles gemina, et, ut verbo absolvam, idem postea episcopatus et par in omnibus fortuna obtigerit. Verum, praeterquam quod alter ille Eucherius Lugdunensis, seu Eucherius Junior, antiquis ecclesiae Lugdunensis Fastis ignotus, imo et fictitius videatur, prout supra laudati Chiffletius in suo Paulino illustrato pag. 80, et Papebrochius in Commentario ad Vitam S. Consortia pag. 249 censuerunt, ac post eos Josephus Antelmus, Foro-Julienis canonicus et P. de Colonia tom. 1 Hist. litter. Lugdunensis a pag. 203 non minus operose, quam erudite, demonstrarunt; in illa etiam hypothesi, quod Junior ille Eucherius Lugdunensis in rerum natura unquam exstiterit, sua his Actis, prout edita sunt, fides et accuratio stare undequaque non potest.

B cum veritate historica conciliari;

6 Quippe nec sic concipi potest, qua ratione post annum Christi 561 S. Consortia puella nubilis et speciosa admodum dici queat, quae, si Actorum, ut jacent, verbis standum sit, tum certe sexagenaria fuerit. Etenim, quod in illa etiam hypothesi negari non potest, Eucherius ille jam tum anno Christi 524 Lugdunensis, ut ipsis placet, episcopus erat. His accedit, quod, ut Acta illa innuunt, Eucherii a conjuge discessus torique separatio, ejusque in specu solitaria vita annos aliquot episcopalem ejus consecrationem praecesserint. Itaque, etiamsi liberaliter concederetur, Eucherii illius a conjuge discessum non contigisse ante annum 520, jam tum certe Consortia vigesimum aetatis annum praetergressa erat; quippe, quae, ut Acta illa num. 1 testantur, in annis puerilibus posita, religiosum animum habere cepisset, ac proin septennis saltem puella esset, priusquam parentum aucta est spes, accepta alia filia, quam Tulliam vocaverunt. Cum igitur eo tempore, quo se Eucherius in specum abdiderit, jam id aetatis esset ipsa Tullia, Consortia soror septennio junior, ut aequae ac ipsa posset jure parentum possessiones seu facultatulas regere ac possidere, prout num. 2 dicitur, consequens in illa etiam hypothesi est, ut Consortia, quae Tulliam jam fere adultam septennio superabat, praecedenti saeculo, aut certe non post annum Christi 500, nata fuerit, atque adeo ut sub Sigeberto rege, qui, uti apud Bouquetum in Scripturis Rerum Gallicarum variis locis patet, non ante annum Christi 561 regni Gallici partem capessivit, sexagenaria saltem esset. Quae cum ita sint, nec in illa etiam hypothesi, quae Eucherium Juniorem SS. Consortia et Tullia patrem statuit, sua his Actis fides et accuratio consistere potest, dum haec Consortiam puellam nubilem et speciosam nimis faciunt, quae vieta mulier et anus satis grandaeva esse tum temporis debuit.

C hinc nonnulla in iis correxit Papebrochius; sed multo plura

7 Expendit haec Papebrochius noster, cumque salva Actorum ut haec edita sunt, narratione, neutri ex memoratis Eucherio cereret Consortiam et Tulliam filias attribui posse, alio sese convertit, et in re dubia conjectationi locum praebens, non ut docere volens, sic enim pag. 250 loquitur, sed ut paratus discere, ex situ loci, ubi

SS. Consortia et Tullia pater vixit, nempe prope Manuascam quinque leucis Regio, episcopali Provincia urbe, distantem, censuit praefatis Eucherius Emeterium Regiensem episcopum, alias etiam Eucherium dictum, substitui posse, eum videlicet, qui anno 549 synodo Aureliacensi v. subscripsit. Verum, quod salva eruditissimi decessoris mei auctoritate dictum sit, utut tanta non esset, quanta aliis videtur, in eo difficultas, ut concipiatur par conjugum iisdem nominibus appellatorum, qui saeculo v et vi eadem fere fortuna usi sint, haec tamen illius conjectura subsistere prorsus nequit, quin in praefatis Actis, prout hactenus vulgata sunt, errores aliquot cubare, seu ubique pro Rugiensi ecclesia et urbe Lugdunensem perperam positam fuisse, fateri necesse sit. Quapropter ad detegendam, si quo modo possit, veritatem, aliam visum mihi est inire viam; et, an vetus Actorum ab anonymo elucubratorum exscriptor non in plures, quam enumeravit Papebrochius, impegerit salebras, lubet hic inquirere, ut, si haec detegantur declinenturque, non modo sua anonymo coaeco sercetur auctoritas, sed et cum S. Adonis Lugdunensis Historia non imperiti ducis, disertis verbis, quibus hic auctor S. Eucherium vulgo Magnum seu Seniore, SS. Consortia, et Tullia nostrae parentem statuit, conciliari non inepte queat. Interim, donec argumentum hoc ad diem xvi Novembris in nostro Opere, si Superis placeat, pertractetur, quo die etiam de illustri matrona S. Eucherii uxore agi poterit, assero, nihil in primigeniis S. Consortia Actis a coaeco horum auctore dictum fuisse, quod tam hanc, quam Tulliam sororem ejus, S. Eucherii, Lugdunensis episcopi, sub annum 450 defuncti, filias dici impediat; proin posse meo judicio utramque hanc Virginem a saeculi vi fine ad saeculum v non ita progressum sat probabiliter reduci.

8 Opinionem hanc ut stabiliam, hoc causa: mea fundamentum et robur pono: videlicet Acta S. Consortia, quibus S. Tulliae Vita continetur, nec ineptam fabulam universim esse, nec veram universim historiam; seu, primigeniis adscititia, vetustis nova, legitimis spuria, veris falsa admixta esse, contendo. Ad priorem quidem assertionis hujus partem quod attinet, hanc putem, sat solide hinc confirmari, quod Actorum illorum auctorum coaevum esse, ex verbis num. 4 recitatis manifestum sit, quodque Acta illa tanti fecerit S. Ado, Viennensis postea episcopus, ut, cum Lugduni conficiendo suo Martyrologio strenue incumberet, ex iis ea deponere verius non sit, quae de S. Eucherio litteris commendavit, qua in re sibi consentientem etiam habuit Florum Lugdunensem diaconum, ut videre est apud praefatum Chiffletium pag. 66, laudantem ejusdem Flori verba in Collectaneis de electione episcoporum a Papirio Massono cum Operibus Agobardi editis. Hisce accedit, quod praeter alia quaedam, quae ad S. Eucherium, Galliam ejus uxorem, et Consortiam filiam attinent, nihil in his Actis de S. Tullia specialim referatur, quod vel uni etiam e severioribus criticis displicuisse norim. Quod vero ad alteram assertionis partem spectat, tum ex iis, quae num. 3 et seqq. disputata sunt, tum ex mox dicendis liquido patescit, iisdem Actis eandem obtigisse sortem, qua optima subinde, tum Sanctorum, tum imperatorum ac regum Acta infecta fabulis fuerunt, quae si proinde explodi universim deberent, haud ita multa, quae vel Ecclesiastica vel profana narrat historia, haberi pro sat certis possent. At, seiscitaberis, quoniam igitur ex Actis illis,

AUCTORE
J. G.

E

in his Actis, non tamen omni ex parte fictitius, expungendae sunt,

F

AUCTORE
J. G.

illis, ut nunc manu exarata atque etiam typis vulgata exstant, eliminanda ut spuria et adscititia sunt? Respondeo, ea ipsa esse, quæ Papebrochio aliisque in mora fuerunt, ut ne Consortiam et Tulliam S. Eucherii vulgo Magni filias staterent, nimirum, quod Consortia Chlotarium I, Francorum regem, adisse et sub Sigeberto, ejus filio, in matrimonium ab Hecca, nobili viro, expetita fuisse dicatur; quæ, ut adscititia et spuria seu ab antiquo Actorum exscriptore inepte iis intrusa esse ostendantur, haud pluribus opus est, quam hujus Actorum partis narrationem exhibere.

nimirum iter
S. Consortiam
ad Chlotarium, regem
Francorum,

9 Sic igitur num. 12 paulo post initium de præfato itinere narratio, seu rectius fabula adornatur: Consortia, quæ, ut fictitiæ heroides esse solent, egregia forma ac venustate conspicua, seu speciosa nimis puella est, ad Chlotarium regem longo itinere ex Provincia profectitur, supplex ab eo petitura, ut ex ejus jussu in virginitate Deo deservire sibi liceat, rata nimirum (quis enim aliam hujus itineris causam animo figeret?) vel injussu regis virginibus nefas esse, Apostoli consilium sequi, vel se tutam non fore, nisi ex regis expressa facultate virginitatem Deo novisset. Opportune, cum regis appropinquat palatio, Chlotario per visum Dominus apparet, eumque de filia suæ morbo dolentem solatur, data fide, hanc pristinæ sanitati restituendam esse, si Consortiæ libenter rex præstet, quidquid illa petierit. Chlotarius de somno evigilans, cuncta hæc fidelibus suis pandit, Consortiamque perquiri sedulo, imperat. Hæc, cum regi sistitur, certe egregiæ formæ suæ sibi conscia, pudori suo abs rege metuit; at contra accedenti puellæ de solio venerabundus assurgit rex, obviamque procedens, sibi orationum ejus præsidium, filia vero ægrotanti pristinam valetudinem supplex efflagitat. Hæc tandem exorata decumbentis regis principis cubiculum ingreditur, post fusas cum lacrymis preces, pacifice ægram salutat, quæ, inscio, si Superis placet, rege, mox ut Consortia pedem intulerat palatio, qua torquebatur, febre liberata erat. Ad lætum nuntium mox advolat Chlotarius, visoque prodigio, quidquid Consortia in suo regno petierit, concessurum se spondet. Mox illa id sibi in votis potissimum esse subjicit, sibi ut ex regis permissu in cæpto virginitatis proposito permanere secure liceat, quæque sacratis Deo locis suisque famulis contulit, aut collatura deinceps esset, auctoritate regia rata permaneant; quibus cum rex annuisset, mox ad propria se Virgo confert de servando suo proposito jam securâ. Hæc, mihi quidem, fabulam eamque satis ineptam redolent. Sed en alia a veri specie multo magis aliena.

et nuptiæ in-
eunda ex jus-
su Sigeberti,
Francorum
regis;

10 Si Actis illis num. 15 et quatuor subsequentibus insistamus, cum post Chlotarii mortem ex Sigeberti regis jussu e primoribus palatii quidam, cui Hecca nomen, Provinciam Massiliæ gubernandam suscepisset, is ex quodam incola esse in his locis puellam intelligit, speciosam nimis, nomine Consortiam, pecunia innumerabili nec non ministerio potentissimam. Ut fabulam prosequar, mitto hic descriptorem antiquam multis redarguere, quod, quam antea pecunias suas in pauperes erogasse famulianque suam liberam fecisse dixit, pecunia innumerabili nec non ministrorum copia potentissimam rursus faciat S. Consortiam. Hecca igitur per honorarium ephebum nuntiare Consortiæ jubet, velle se hujus colloquio frui; mox ipsemet subsecutus, collato cum illa familiari sermone, convivio excipitur; nec mora, hospitii suæ pulchritudine sermonumque pruden-

tia tam blandè capitur, celare ut suos amores ægrè queat; non patefacto tamen animo, festinus ad regem convolat, eamque sibi, (utut virginem Deo sacram esse, nescire non posset) a rege uxorem tradi petit et impetrat. Mittitur rursus ad Consortiam ephebus, ei ut ad nuptias die trigesimo post ineundas se præparet, denunciaturus: cui illa, si Actorum descriptorem num. 16 audiamus, id genus responsi dat, quod, salva coram Deo veritate, salvoque coram hominibus servandæ virginitatis proposito, dedisse nullatenus censi potest. Interea dum ipsa, ne fiant sacrilegæ nuptiæ, orationi impense vacat, ecce angelus Domini in somnis adest, qui Heccam, obrusum sponsum, nequaquam nuptias secum initurum prædicat, monens, tum ut convivio pauperes excipiat, tum ut adventuro Heccæ sepulchrum, quo is post triduum condatur, parari curet; de cetero obviam ei tendat; hunc, mox ut in conspectum venerit, proprio gladio ac præ lætitia interiturum.

11 Vaticinationi eventus respondet, cum hæc, festivo habitu induta pauperumque psallentium stipata agmine, Heccæ procedit obviam, isque de navi, qua Druentiam fluvium transibat, præ gaudio incaute desiliens, sublapsis pedibus in lanceam suam irruit et confossus expirat. Mox illa cum lacrymis, Deo tamen gratias agens, defuncti corpus sepulturæ mandat, dum interim Heccæ comites ejus infortunium Sigeberto regi denuntiare festinant, qui cum ex sorore sua intelligit, Consortiam, quam Heccæ nubere jusserat, eam ipsam esse virginem, cujus opera curata a febribus ipsa fuerat, epistolas ad Provinciam principem mittit, quibus ut nemo Consortiæ molestus sit, sed licet ei concessa a Chlotario privilegio frui, auctoritate regia præcipit. Hæc omnia, partim ipsis descriptoris verbis expressa, quæ Tillemontius tom. XV Monum. Eccles. pag. 853, et P. de Colonia part. A Hist. littérar. Lugdun. pag. 215 et seqq. tamquam fabulosa et ut ab interpolatore inepte intrusa jure merito sugillant, si ex S. Consortiæ Actis alias antiquitate plurima venerandis, eliminentur, ut sunt re ipsa adscititia ac spuria; ac priora duntaxat numeri 12 verba, nimirum, quæ de Consortiæ in ecclesiam S. Stephani et in pauperes munificentia, deque famulitii sui munitione agunt, si cum numero 20, cui optime cohærent, nullo medio conjungantur, jam nihil, ut Acta pervolvendi patebit, in illis occurret, quod S. Adonis ipsiusque auctoris anonymi, Consortiam et Tulliam Eucherii Magni filias staterentium, amplecti sententiam nos impediatur; nihil, quod, salcis sanæ criticæ regulis, utrique sanctæ Virgini adscribi nequeat, nihil denique, quod cœvi scriptoris anonymi optiorem magisque conexam non reddat totius narrationis seriem. Tunc enim sic ejus verborum sensus et connexio fertur, ut ab illo die, quo Consortia S. Stephani ecclesiam ac xenodochium de rebus suis exstruxit, et, erogata in pauperes residua pecunia, familiam suam libertate donavit, tantam ei gratiam coram hominibus Dominus dederit, ut quasi unum ex angelis eam cuncti haberent.

12 Ex his S. Consortiæ Actis, in hunc modum expurgatis, seu catenus, quantum conjectura assequi possum, nativæ fidei suæ redditis, ea nunc recensere lubet, quæ SS. Tulliam et Consortiam S. Eucherii, Lugdunensis postea antistitis, vulgo Magni seu Senioris dicti, filias fuisse, ostendant. Ita utriusque Virginitatis natales cœvus auctor, supra laudatus, num. 1 describit: Fuit quidam vir ex ordine senatorio, Eucherii nomine, habens uxorem

atque ita nihil vetat, Consortiam et Tulliam S. Eucherii Magni filias diti, E.

F

quales eas statuerit anonymus vetus et S. Ade

A uxorem, nobilibus ortam natalibus, nomine Gallam; quos quidem ampla possessio et numerosa familia, thesaurorumque copia claros in sæculo fecerat; sed timor Domini, qui est initium sapientiae, in conspectu Conditoris omnium clarior exornabat. Cumque liberos non haberent, deprecati sunt Dominum, et exaudivit deprecationem eorum, dans ei filiam, quam votivo nomine CONSORTIAM vocaverunt, heredem videlicet illam et propagatricem sui sanguinis habere cupientes. Cumque eam in timore Domini educarent, et illa in annis puerilibus posita, religiosum animum habere cœpisset, nimirum Domino eam ad consortium regni celestis, secundum praesagium vocabuli eius, occulta inspiratione vocante, aucta est spes illorum, accepta altera filia, quam TULLIAM vocaverunt, dixeruntque: « Multiplicabit Dominus per Consortiam et Tulliam semen nostrum, sicut multiplicavit per Liam et Rachel in domo Jacob futurae promissionis heredes. » Anonymum secutus S. Adon Viennensis, in suo Martyrologio die XVI Novembris SS. Consortiae et Tulliae patrem itidem statuit S. Eucherium, Lugdunensem postea episcopum, non alium utique, quam quem ipse solum et unicum novit, nunc vulgari cognomento, ut a probabiliter fictio distinguitur, Magnum seu Seniore dictum, admiranda, ut subiungit, fidei, vitae et doctrinae virum et ex nobilissimo senatorum ordine procreatum. Eidem anonymo rursus consonat laudatus Viennensis Aristes, cum SS. Consortiae et Tulliae matrem Gallam appellat, quae, ut subdit, in sancto habitu Deo postmodum in spelunca servivit, quae omnia in Actis S. Consortiae num. 3 et seq. anonymus noster fusius enarrat. Quapropter, cum S. Ado non usque adeo imperitus aut ineptus dici queat, ut in recensendo historico facto, suis etiam temporibus celebratissimo, aberrantem ducem sequi voluerit, merito sane et ipsi nostroque anonymo haberi hic fides potest.

Opinionem huic in speciem adversantiam recentiorum

13 Ne quid tamen dissimulem, quod opinioni Eucherium Magnum SS. Consortiae et Tulliae patrem statuenti adversetur, fateor, praeter alios quosdam recentiores, Papebrochium tom. IV Junii pag. 249 et Perierum tom. III Septembris pag. 345 censuisse, SS. Consortiae et Tulliae patrem nec fuisse nec esse potuisse Eucherium jam nunc laudatum. Fateor quoque, excepto anonymo nostro S. Consortiae coevo, qui S. Adoni praetulit, celeberrimos seculi v. scriptores binas hasce virgines Eucherio et Gallae parentibus non adscripsisse. Verum quod ad Papebrochii et Perieri verba, locis citatis legenda, attinet, respondeo, eos Consortiam et Tulliam Eucherio Magno et Gallae ejus uxori non adjudicasse, nisi in communi olim sententia, quae Consortiae ad Chlotarium regem iter et Heccae viri nobilis historiam ipsimet Actorum auctori adscribebat. Atque etiam Perierum intelligi debere existimo, cum negat, ullam praefatis Virginitibus cum SS. Verano et Salonio, legitimis ejusdem Eucherii filiis, connexionem extitisse, quandoquidem nempe fieri in illa sententia neguit, ut Consortia praefati Eucherii filia sanctorumque Verani et Salonii germana soror fuerit, quae plus integro post memorati Eucherii mortem seculo, seu post annum 561 puella adhuc nobilis et formosa nimis statuenda esset. At vero, cum haec S. Consortiae aetas sola interpolatoris adscititia narratione, non satis, ut videtur, eruditus viris quondam de falsitate suspecta vel discussa, innotuit, nihil ex hisce Actorum de-

Octobris Tomus III.

scriptoris glossematis, quibus temporum rationes omnes interturbavit, contra illam opinionem solide evinci potest, quae ex coevi scriptoris et S. Adonis testimonio utramque memoratam Virginem S. Eucherii Magni prolem facit.

14 Neque contra nos multum facit, quod celeberrimi auctores, S. Eucherio nostro coevi aut suppare, puta Hilarius Arelatensis, Cassianus, Salvianus, Mamertus Claudianus, Gennadius aliive de Consortia et Tullia tanquam Eucherii filiabus non meminerint. Etenim, praeterquam quod levioris momenti habenda sit quaecumque mere negativa argumentatio, nullum prorsus ea pondus habet, cum auctores antiqui et fide digni, quales esse anonymum nostrum ejusque sequacem S. Adonem, nemo inficiabitur, illud ipsum diserte testantur, quod ab aliis scriptis traditum non reperitur. Et sane, cum celeberrimis istis auctoribus supra laudatis, de Eucherii filiabus speciatim scribendi occasio vel certe ex singulorum instituto necessitas fuisse non videatur, quis utramque virginem prolem, quam praefato Eucherio anonymus coevus et S. Ado asseruerant, ob merum aliorum silentium ei eripiendam jure existimet? Quippe si id genus argumentationis negativae eo usque apud quempiam valeat; pari is ratione SS. Veranum et Salonium ejusdem Eucherii filios negare necesse habebit, quandoquidem nec anonymus antiquus nec S. Ado, cum de illius progenie meminerunt, uspiam de illis verba faciunt. Quid ergo? Num falsus est S. Paulinus atque aerem verberavit, cum in sua ad Eucherium et Gallam epistola, alludens ad Psalmi 127 versus 3, 4 et 5, minime infaecundum eorum conjugium fuisse, innuit ita scribens: Benedicat vos Dominus ea benedictione, qua benedicitur homo, qui timet Dominum, perpetui conjuges et parentes, cum benedicta vobiscum Deo progenie nobilissimae sanctitatis vestrae? Igitur, si ita recte S. Paulinum ad Eucherium et Gallam scripsisse credamus, nihil vetat, tametsi is beatorum conjugum progeniem nominatim non recensuerit, quo minus, uti ex Gennadio et ex Salviani ad Eucherium epistola apud Chiffletium in Paulino illustrato pag. 64 et 65, Veranum et Salonium Eucherii filios statuere licet, ita pariter ex anonymi veteris et S. Adonis testimonio Consortiam et Tulliam ejusdem Eucherii vulgo Magni filias statuamus.

15 Tales jam pridem, discussis utrimque argumentis, statuendas duxit laudatus Chiffletius in suo Paulino illustrato pag. 64, ita praefatam S. Paulini epistolam commentans; Porro horum (Eucherii et Gallae) benedictam progeniem, cui ad finem (epistolae illius) bene precatur Paulinus, duos filios interpretor, Salonium et Veranum, qui apud Lerinum erant in S. Honorati disciplina: totidemque filias, Consortiam et Tulliam, quae sub utriusque parentis manu in Lero (insula Lerino vicina) educabantur. Quae ne gratis a se asserta videantur, ipsamet Gennadii et Salviani, filios S. Eucherii commemorantium, verba producit, ac pro ejusdem filibus jam laudatis Acta Eucherii seu anonymi nostri Opusculum et Adonis Martyrologium citat. Demum pag. 102 de Opusculi ejusdem interpolatione disserens, cur in eo de ejusdem S. Eucherii filiis mentio facta non sit, culpam omnem in interpolatorem conicit, quem et in eo peccasse etiam ostendit, quod Eucherii, e seculari vita enatantis, primam stationem, Lerum insulam, tametsi ab Hilario Arelatensi ex Lerini vicinia designatam et a Paulino de nomine appellatam, silentio involverit. At sive

AUCTORUM
J. G.

et veterum
testimonia
expediuntur;

E

F
ac pro nostra
opinionem ut
probabilior
concluditur.

AUCTORE
J. G.

Opusculi interpolatori, sive ipsimet auctori hæc vitio verti debeat, qua de re disputare non est animus, ex ejus de Eucherii filii silentio, nihil contra ejusdem filias, quarum nomina et gesta refert, evinci contra Chiffletium potest, cujus ego sententiam, propterea quod mihi ceteris probabilior apparet, amplectendam duxi, sic tamen ut aliorum non improbabili circa Tullia et Consortia parentes conjecturæ nihil interim detractum velim. Nunc cetera, quæ ad Sanctam nostram attinent, discutere aggredior.

S. Tullia post
vitam ali-
quamdiu in
solitudine
actam

16 *Quandonam S. Eucherius, relictis, ut apparet, in Lerinensi insula filiis, una cum conjugæ sua geminisque filiabus ex Lero insula in continentem sese receperit, ibique in specu ad Montem-Martium in territorio Aquensi sita, vitam solitariam amplexus fuerit, conjectura quidem sat verisimili statuere conatus est laudatus Chiffletius pag. 68 in suo Paulino illustrato, factum illud illigans anno Christi 432 vel anno 425, quo tempore id statui nihil vetat; at, ut verum fatear, nihil occurrit, quo illa Consortia et Tullia cum parentibus in Provinciam secessio sat prope et certo definiri queat. Neque etiam seu ex anonymo nostro coævo, seu ex alio scriptore antiquo erui utcumque potest, quid a S. Tullia toto adolescentiæ suæ tempore præclare gestum fuerit. Id unum ex præfato anonymo discimus, S. Tulliam, non diu postquam in specum illam se abdidisset Eucherius, virginitatis gratia exornatam, felici morte ad Superos migrasse sepultamque fuisse in agro suo, nomine Thele, qui locus alias Tete dictus est, nunc verosimiliter, ut scribit Papebrochius tom. IV Junii pag. 253, ab hac sancta Virgine San-Thullei nomen habens, sesquileuca (aut paulo minus) infra Manuascam situs. Anonymum num. 5 ea narrantem audi: Ingressus itaque specum S. Eucherius, sic undique locum obstruxit, ut nullus ad eum valeret ingredi, beata ei Galla per fenestellam quotidie cibos ad vesperam ministrante, ut ipsa petierat. Post non multos dies conversionis illorum, filia eorum Tullia, in virginitate permanens, migravit ad Dominum, sepultaque est in agro suo, qui dicitur Thele in spelunca duplici: quo auditio, S. Eucherius ait: Dominus dedit, Dominus abstulit; sit nomen Domini benedictum: sicut Domino placuit, ita factum est; exhortabaturque Gallam, ne super hac re contristaretur.*

sub annum
425 vel 455
moritur, et
matri appa-
ret.

17 *Reliqua, quæ huc spectant, ex eodem anonymo pergo recensere. Ita ipse num. 6: Cumque illa (Galla Tullia mater) nullo modo consolationem reciperet; una die cum post matutinos hymnos membra sopori dedisset, vidit in somnis B. Tulliam, stola candida et chlamyde aurea fulgente indutam, adstare sibi ac dicere: Cur*

me velut amissam luges, quam Dominus in consortium sanctarum virginum introduxit? Te quoque me ad Dominum secururam seito; præparavit enim tibi coronam, quoniam implesti mandata ejus. Meus etiam genitor, pontificali cathedra sublimatus, post nos veniet, et erit magnus in conspectu Dei: porro soror mea Consortia manebit in virginitate, pro qua multa passura est, donec et ipsa coronam vitæ percipiat. Quæ cum post quietem S. Eucherio retulisset, ille in voce exultationis et confessionis erumpens ait: Gratias tibi ago, Pastor bone, quia non est similis tui consolator, qui dignatus es consolari servos tuos, et reddere gaudium post lamentum; et ultra noluerunt eam flere. *Hactenus anonymus noster, ex quo corrigendus est Castellanus, pag. 983 in Addit. et Correct. Martyrologii sui universalis obitum S. Tullia statuens sub annum Christi 489. Cum enim S. Tulliam Consortia et Salonii ac Verani sororem, ac proin Eucherii vulgo Magni prolem faciat, fieri in hac ejus nostraque opinione non potest, ut hæc anno Christi 489 mortua sit, quæ, ut anonymus noster num. 6 innuit, jam in vivis esse desiderat etiam non parum ante, quam ejus pater, S. Eucherius, Lugdunensem sedem occuparet, quam sub annum 450 sua morte deseruit. Rectius igitur S. Tullia annus in cælis natalis inter annum 425 et 438 figendus videtur, aut certe non differendus ultra annum 441, quo Eucherius Lugdunensem cathedram tenuisse, passim creditur.*

18 *Ceterum miraculis nonnullis illustrem fuisse sanctam virginem Tulliam, haud obscure indicat laudatus anonymus, num. 11 scribens, longum fore narrare omnia, quæ per servos suos Eucherium et Gallam et filiam eorum Tulliam Dominus mirabiliter operatus est; quæ aperte etiam testatur S. Ado, cum eam uti et sororem Consortiam signorum gloria claruisse affirmat. Hodiedum etiam, prout laudatus num. 3 amplissimus dominus de Brantes perscripsit, adversus capitis dolores a fidelibus S. Tullia invocatur, qui, illo afflictis malo, in subterranea ejus specu seu sacello nonnumquam lapidi cuidam, quem sanctæ Virgini cervicalis loco fuisse, tradunt, caput superponere solent. Si indigenarum traditioni quis credat, S. Tullia, cum a venatoribus e specu suæ abducta esset in locum, postea San-Tullianum dictum, non sine prodigio, post fusas illic preces, in specum suam transvecta fuerit, a quo tempore vicinis incolis magna in veneratione fuit, qui et ægros suos illi obtulerunt, quos ipsa florum odore prodigiose sanabat. Sed hæc, sola, ut apparet, populari traditione nixæ, discutere aut illustrare visum non est.*

Post mortem
miraculis
claruit.

F

